

Nr 70.

Av herr **Lindberg**, *angående förbättring av pensionsförmåner från handelsflottans pensionsanstalt, m. m.*

När de s. k. skeppstjänstkommitterade på initiativ av 1919 års riksdag fingo uppdrag att utreda frågan om en förbättrad allmän sjöfolkspensionering, bibragtes sjömännen den tron, att nu skulle en genomgripande reformering av deras gamla pensions- och understödsväsende äntligen komma till stånd. Det förra världskriget var nyss avslutat. Många svenska sjömän hade fått offra livet. Man antog, att pensionsfrågans ordnande skulle bli nationens tack till sjömännen för deras av alla prisade insatser under kriget. Än mer kom man att stärkas i denna tro, sedan det försports att dåvarande chefen för finansdepartementet vid en uppvaktning i frågan ställt i utsikt att det överskott som uppkommit på krigsförsäkringsverksamheten skulle läggas som grundplåt för sjömanspensioneringen. — Vad som verkligen sades vid uppvaktningen är väl oklart, men den äldre generationen av sjöfolket lever än i dag kvar i den uppfattningen att ett sådant löfte en gång givits. — De förhoppningar, som på så sätt väckts, förbyttes i fullständig besvikelse. Skeppstjänstkommitterades förslag i pensionsfrågan blev ej ens framlagt för riksdagen.

Under det senare världskriget togs sjöfolkets pensionsfråga upp på nytt, på initiativ av 1941 års riksdag. Marken var nu så till vida något beredd som understödsverksamheten för sjömän (förut hos sjömanshusen) år 1939 hade samordnats med den s. k. pensioneringen hos handelsflottans pensionsanstalt och en viss rationalisering även eljest genomförts på området. Av betydelse var även, att befälet kunde anses ha fått sin pensionsfråga löst genom avtalsförhandlingar, som år 1938 ledde till bildandet av Sjöbefälets pensionskassa, understödssförening. Statliga åtgärder ifrågasattes nu huvudsakligen endast vad beträffar manskapets pensionering. Sedan den här om begärda utredningen verkställdes, framlade Kungl. Maj:t i proposition den 7 maj 1943 (nr 239) förslag till lag om avgifter för sjöfolks pensionering, m. m. Riksdagen antog förslaget. Lagen jämte bl. a. nytt reglemente för handelsflottans pensionsanstalt trädde i kraft den 1 juli 1944.

Den nya manskapspensioneringen avser sjömän, som uppnått pensionsåldern efter den 30 juni 1944. Den har möjliggjorts genom höjning av manskapets hyresavgift (från 1 till 6 % av lönen) och uttagande av en ny redareavgift (3½ %) samt genom höjt statsanslag (1 200 000 kronor, varav 200 000

kronor äro ersättning för pensionsanstaltens tidigare andel i tonavgifter; den faktiska kostnadsökningen för statens del stannade vid 464 000 kronor). Av inkomsterna skola sjömännens egna avgifter fonderas och få endast tagas i anspråk för den försäkringsmatematiskt beräknade delen av tjänstepensionen, den s. k. hyresavgiftspensionen. Med redaravgifter och statsanslag bestridas tilläggs pensioner, utgående efter tjänstetidens längd. Frånsett en nödvändig fondering under den första tiden skola redaravgifterna löpande förbrukas för dessa tilläggs pensioner, liksom även statsanslaget i den del detta ej disponeras för pensioner enligt de gamla bestämmelserna.

Ser man på sjömanspensioneringen i nuvarande läge, så måste det anses särskilt otillfredsställande, att pensionsförbättringen ej alls har avseende å sjömän som uppnått pensionsåldern före den 1 juli 1944 — i efterhand ha vissa dyrtidstillägg genom ökat anslag kunnat höjas med 20—40 kronor för år — och blir föga märkbar för sjömän som ingå i pensionsåldern under nya reglementets begynnelsekede — endast i två fall hittills har årsbeloppet för tjänstepension intill fyllda 67 år överskridit 400 kronor. Att den äldre generationens intressen ej tillgodosetts synes dess mer beklagligt som det just var denna generation sjömän som bemannade våra fartyg under det förra världskriget och delvis även under det senare. Det är ingen glädje att påminna om att deras besvikelse förra gången, pensionsfrågan var uppe, var så stor att den nu torde ha blivit mindre, och det kan heller icke skänka dem särskilt stor tröst att kommande generationer sjömän skola få det bättre. Om också en del av dem nått 67-årsåldern och nästa år draga fördel av de beslutade förbättringarna i den allmänna folkpensioneringen, så gäller detta icke det stora flertalet. Pensionsåldern för menige sjömän har måst sättas så lågt som till 55 år, vilket är ett av huvudskälen för statens medverkan till deras tjänstepensionering.

Även när man ser på den framtida pensioneringen, kan den nya pensionsordningen ur sjömännens synpunkt icke anses hålla måttet. Man kanske här endast behöver peka på att, såsom förut antytts, en sjöman ej får försäkringsmatematisk valuta (innefattande bl. a. räntegottgörelse) för de avgifter, redaren erlagt till hans pensionering. Även om man tar hänsyn till det statsanslag som för närvarande utgår, torde en sådan ordning knappast kunna anses försvarlig. Möjligheterna för en övergång till ett försäkringstekniskt system även i fråga om redaravgifterna torde därför böra upptagas till prövning. Utan ökat bidrag till pensioneringskostnaderna under övergångstiden lär emellertid en sådan omläggning icke stå att genomföra.

Det andra världskrig, som vår generation upplevt, är slut. Vilken betydelse sjöfarten haft för vår folkförsörjning under kriget torde vara av alla känt, likaså vilka offer som krävts av sjöfolket. Vad som i detta sammanhang bör särskilt framhållas är, att den statliga krigsförsäkringen på nytt

lämnat överskott, enligt uppgift över 200 milj. kronor. I den del detta överskott härrör från fartygstrafik på Sverige kan det visserligen sägas att, då ifrågavarande försäkringskostnader väl i sista hand burits av svenska folkhushållet, det ej vore annat än riktigt att överskottet ingått i statskassan för att på så sätt komma hela landet till godo. Men ungefär halva vår handelsflotta befann sig under kriget utanför spärren i fart mellan främmande länder, och för denna trafik lär det svenska folkhushållet ej ha belastats med några försäkringskostnader. I mån överskottet härrör härifrån, torde det följaktligen vara att betrakta som en ren vinst, som tillförts staten tack vare vår sjöfart, och det bör då icke glömmas att denna sjöfart upprätthölls under för sjömännen vanskligast tänkbara förhållanden.

Talande skäl torde sålunda kunna åberopas för att staten — även om det medför ökat anslagsbehov — söker på bästa sätt tillgodose sjömännens intressen i deras av staten beslutade tjänstepensionering, som nu håller på att uppbyggas. Önskas ytterligare skäl, må det tilläggas, att om en sådan tjänstepensionering med obligatoriska avgifter av sjömän och redare hade kommit till stånd vid förra världskrigets slut, såsom då avsågs och begärdes från sjöfolkets sida, så skulle den svåraste uppbyggnadstiden nu ha varit överstånden och pensioner av helt annan storleksordning kunnat utgå än som nu är fallet.

Såsom ovan antytts gäller det att *dels* förbättra ställningen för nuvarande pensionstagare, som till allra största delen fått sin pension fastställd enligt de gamla bestämmelserna, *dels* söka bättre tillgodose de sjömäns intressen, som ingå i pensionsåldern under nya pensionsreglementets begynnelse-skede, *dels* ock slutligen verkställa en allmän översyn i fråga om den nya pensionsordningen och dess verkningar även på längre sikt.

Vad beträffar den första frågan må hänvisas till en härvid som bilaga fogad tablå, som torde ge en klar bild av läget för de nuvarande pensions-tagarna.

Det är angeläget, att omedelbart något åtgöres för dessa sjömäns del, och synes tilltalande, om så kunde ske i form av ett engångsbelopp att utbetalas under innevarande år. Denna engångsförmån torde — då anförda skäl i här väsentlig del äga tillämplighet även på befälet — böra rättvisligen utgå till såväl befäl som manskap utan åtskillnad. I betraktande av omständigheterna böra även de sjömän, som uppnått 67 års ålder, få del i denna engångsförmån; någon vägande invändning torde ej kunna riktas häremot, eftersom engångsbeloppet avses skola utbetalas under år 1947 och folkpensioneringen omläggas först från och med år 1948; dessa sjömän böra dock med hänsyn till redan utgående folkpension erhålla lägre engångsbelopp än sjömän under 67 år. I övrigt bör gradering av beloppet ske efter längden av tjänstetid i svensk utrikes sjöfart, och allenast de pensionstagare (ej större

antal) undantagas, som ej ägnat viss längre tid av sitt liv åt sådan sjöfart. Med dessa utgångspunkter må framläggas följande plan.

Engångsbelopp under år 1947 till pensionstagare — befäl såväl som manskap — hos handelsflottans pensionsanstalt.

A. Pensionstagare som uppnått (eller under året uppnå) 67-årsåldern:

Tjänstetid i utrikes fart	Belopp
minst 120 mån.	300 kr.
90—119 »	100 »

B. Övriga pensionstagare:

Tjänstetid i utrikes fart	Belopp
300 mån. och däröver	600 kr.
200—299 mån.	500 »
120—199 »	400 »
90—119 »	100 »

Engångsbelopp avses alltså icke skola utgå till sjömän, som tjänstgjort kortare tid än 90 månader i svensk utrikes sjöfart. Vad beträffar 120-månadersgränsen må framhållas, att denna gräns satts för pensionsrätt enligt 1939 års bestämmelser och även är av betydelse för beräkning av tilläggspension enligt nya pensionsreglementet.

Kostnaden för engångsbelopp under år 1947 enligt ovan angiven plan beräknas till omkring 1 600 000 kronor.

Vad beträffar den andra frågan, förbättring av den nya pensioneringen i begynnelseskedet, måste särskild utredning förutsättas. Denna utredning bör närmast taga sikte på menige sjömän och tiden intill dess de uppnå folkpensionsåldern, då deras sjömanspension regelmässigt avses — för närvarande helt och framdeles till huvuddelen — skola upphöra. Likaså bör emellertid i detta sammanhang övervägas en förbättring från och med år 1948 av de pensioner, som utgå till menige sjömän enligt de äldre bestämmelserna, varvid gräns även bör sättas vid 67-årsålderns uppnående, d. v. s. i fall då grundpensionen fastställts till livsvarigt belopp skulle höjningen av pensionen upphöra vid denna tidpunkt.

Närmare kostnadsberäkningar kunna givetvis här ej framläggas vad beträffar nu avsedd pensionsförbättring. För att emellertid ge någon föreställning om storleksordningen, må följande nämnas. Om man inriktar sig på att för båda de ovan avsedda grupperna av menige sjömän åstadkomma ett pensionsläge, som lägst motsvarar det, som för nuvarande pensionstagare vunnit med föreslagna engångsbelopp under år 1947, så skulle totalkost-

nadens engångsvärde överslagsmässigt kunna uppskattas till omkring 5 milj. kronor, d. v. s. efter 3 % motsvara ett årligt anslag för all framtid av omkring 150 000 kronor; kostnaden skulle emellertid givetvis vara högst i begynnelsen (omkring 550 000 kronor första året).

Den nu förutsedda utredningen bör slutligen innefatta en allmän översyn av den nya pensionsordningen. Detta synes så mycket naturligare som i 13 § instruktionen för pensionsanstalten föreskrives att inom fem år, räknat fr. o. m. den 1 juli 1944 (samt därefter minst vart femte år), skall verkställas utredning, huruvida de för pensionsanstalten gällande pensionsföreskrifterna kunna anses svara mot de tillgångar och inkomster, över vilka pensionsanstalten för framtiden kan beräknas förfoga. Vad härövan anförts, påkallar att en mer vidgad utredning av pensionsteknisk art verkställas utan avvaktan av femårsperiodens utgång.

Under återopande av vad ovan anförts får jag härmed hemställa,

att riksdagen *dels*, utöver i årets statsverksproposition, tolfte huvudtiteln, punkt 5, äskat bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt, måtte anvisa förslagsvis 1 600 000 kronor till engångsbelopp att utgå under år 1947 till pensionstagare vid anstalten i huvudsaklig överensstämmelse med ovan angiven plan;

dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning beträffande pensioneringen genom anstalten av menigt sjöfolk, i syfte att åstadkomma skäligen förbättring av deras pensionsförmåner, och härom om möjligt framlägga förslag till nästa års riksdag.

Stockholm den 17 januari 1947.

Carl Lindberg.

	F ö d d a								S u m m a		Medel- tal (årsbe- lopp)
	före 1880		1880—1884		1885—1889		1890 o. senare		Antal	Belopp	
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp			
M a n s k a p											
<i>Livsvarig pension</i>											
Full pension: minst 150 tj.-mån	148	28.860	206	40.170	6	1.170			360	70.200	195
Reducerad pension: 120—149 tj.-mån.	41	6.871	26	4.502	4	710			71	12.083	170
Pension motsvarande minst 120 tj.-mån. ..	82	15.359	20	3.741	26	4.876	10	1.575	138	25.551	185
tidigare understöd* under 120 » ..	275	44.771	27	4.445	18	3.275	66	11.099	386	63.590	165
Pension jämte understöd: minst 150 tj.-mån.	294	73.600	38	9.340					332	82.940	250
<i>Temporär pension (intill 67 år).</i>											
Full pension: minst 150 tj.-mån.			71	22.152	328	102.336			399	124.488	312
Reducerad pension: 120—149 tj.-mån.			21	5.929	69	19.469			90	25.398	282
Tjänstepension, nya regl:et: minst 120 tj.-mån.					41	13.214	137	43.985	178	57.199	321
under 120 »					8	478	9	603	17	1.081	64
Summa	840	169.461	409	90.279	500	145.528	222	57.262	1971	462.330	235
B e f ä l											
<i>Livsvarig pension</i>											
Full pension: minst 150 tj.-mån	520	134.465	523	131.415	137	29.490			1.180	295.370	250
Reducerad pension: 120—149 tj.-mån.	31	6.224	31	6.376	12	2.369			74	14.969	202
Pension motsvarande minst 120 tj.-mån. ..	70	15.867	37	9.039	9	1.970	2	360	118	27.236	231
tidigare understöd* under 120 » ..	99	18.240	10	1.880	6	1.215	13	2.765	128	24.100	188
Pension jämte understöd* minst 120 tj.-mån.	439	132.821	21	5.265					460	138.086	300
Tjänstepension, nya regl:et: minst 120 tj.-mån.			30	8.855	111	36.003			141	44.858	318
under 120 »			2	115	3	258			5	373	75
Summa	1.159	307.617	654	162.945	278	71.305	15	3.125	2.106	544.992	259
Summa summarum	1.999	477.078	1.063	253.224	778	216.833	237	60.387	4.077	1.007.522	247

* Dessa understöd ha före den 1/7 1939 beviljats av sjömanshusen.

Anm. Sjömän med s. k. invalidpension (invalidunderstöd), ett 50-tal, äro ej medtagna.